

ZABORÓW

Klementyna z Tańskich Hoffmanowa

Pałac w Zaborowie tkwi w naszej pamięci i wyobraźni od lat za sprawą twórców literatury i filmu. W czasach, kiedy należał do rodu Izbińskich, w XIX wieku bywała tu Klementyna z Tańskich Hoffmanowa, a z kolei z "Ogniem i mieczem" Henryka Sienkiewicza dowiadujemy się, że Wołodyjowski i Zagłoba od pana Trzaskowskiego mieli nabyć konie dla regimentu, lecz po drodze doszło do pojedynku z Bohunem w Lipkowie. W Zaborowie były nagrywane plenery m.in. do filmów „Lalka” i „Kariera Nikodema Dyzmy”.

Ale historia osadnictwa w tym rejonie sięga okresu od I w. p.n.e. do IV w. n.e. Z tych czasów pochodzą znalezione podczas prac archeologicznych pozostałości dymarek - ślady po wielkim ośrodku hutnictwa. Z II w. n.e. pochodzi wykopany w 1987 r. szklany puchar z białego szkła ozdobiony malowanymi, wielobarwnymi postaciami gladiatorów. Wydobyto też fragmenty ceramiki i przepalone kości ludzkie, a zdjęcie lotnicze wykazało istnienie kolistej przestrzeni o średnicy około 60 m, obwiedzionej pasem ciemnej warstwy szerokości 2 m. Jedna z hipotez mówi, że są to pozostałości po grobie książęcym.

Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z roku 1239 i dotyczą Ścibora z Zaborowa w Ziemi Warszawskiej w Księstwie Mazowieckim. Wieś należała do Zaborowskich herbu Rogala. Parafia powstała tu w XIV lub XV w. Pierwszy kościół drewniany spłonął w 1700 r. Kolejny, także drewniany, przetrwał do 1790 r. Rok później, dzięki właścicielom Zaborowa, Placydowi i Karolinie Izbińskim herbu Prawdzic, wg projektu Hilarego Szpilowskiego, powstał kościół murowany. Kościół wzniesiony w stylu klasycystycznym we wnętrzach zawiera fragmenty wyposażenia z wcześniejszych kościołów, głównie z XVIII wieku.

A zatem po Zaborowskich, od końca XVIII wieku, kolejnymi właścicielami byli Izbińscy. To właśnie u nich gościła pisarka, Klementyna z Tańskich Hoffmanowa (1798-1845), pierwsza w Polsce kobieta, która utrzymywała się z pracy twórczej i pedagogicznej. Była córką pisarza, Ignacego Tańskiego i Marii z Czemińskich. Rodzice, choć skoligaceni z wieloma znakomitymi rodzinami, żyli dość skromnie w wiosce Wyczułki pod Warszawą. Kiedy Tański objął posadę sekretarza przy księciu Czartoryskim w Puławach, Klementyna została oddana na wychowanie do Izdebną, kilkaset lat wcześniej należącego do przodków właścicieli Zaborowa, Izbińskich, gdzie zajęła się nią córka starościny wyszogrodzkiej, Dorota Szymanowska. W jej domu spędziła Klementyna lata dzieciństwa i uzyskała wykształcenie, które można by nazwać francuskim. Sama w "Pamiętnikach" napisała, że do szesnastego roku życia pisała jedynie po francusku i nie czytała w tym czasie żadnych książek polskich. Została jednak polską pisarką, tłumaczką, wydawcą. Była współtwórczynią i przewodniczącą Związku Dobroczynności Patriotycznej. Od roku 1827 wizytatorka wszystkich zakładów naukowych żeńskich w Warszawie, gdzie mieszkała, wraz z matką, w oficynie Pałacu Błękitnego. W roku 1829 poślubiła historyka Karola Boromeusza Hoffmana, po upadku Powstania Listopadowego zamieszkała z mężem w Dreźnie, później w Paryżu. Nazywana była "Matką Wielkiej Emigracji". Zmarła w Passy koło Paryża, pochowana na cmentarzu Pere-Lachaise. W XIX wieku majątek wielokrotnie zmieniali właściciele, aż w roku 1897 nabył go bankier warszawski, Leon Goldstand.

W latach 1901-1903, na miejscu wcześniejszego dworu Izbińskich, wzniesiony został w Zaborowie wspaniały pałac w stylu eklektyczno-secesyjnym według projektu Franciszka Lilpopa i Karola Jankowskiego. Architekci połączyli elementy stylów barokowego i klasycystycznego, jednocześnie nawiązując do wiejskich rezydencji budowanych w Polsce w połowie XVIII wieku. Reprezentacyjne pomieszczenia znalazły się na parterze, a pierwsze piętro i mansarda mieściły prywatne gabinety i sypialnie. Od strony południowej do pałacu przylegała oranżeria, a od północy było połączenie z pawilonem kuchennym. Rezydencja została tak zaprojektowana, aby zapewnić mieszkańcom najwyższy komfort. Służyły im wygodne pokoje oraz łazienki i toalety.

Z okien pałacu roztaczał się piękny widok na park. W części położonej najbliżej pałacu zaprojektowany on został w typie ogrodu francuskiego, a dalej przechodził w park krajobrazowy. Do początku XX wieku istniał tu młyn wodny, do którego napędzania służyła woda pochodząca ze spiętrzenia w dolince erozyjnej. Spiętrzona woda ujęta została w szereg stawów istniejących do dzisiaj. W 1905 roku ma miejsce kolejna restauracja kościoła nakładem Leona Feliksa Goldstanda, dziedzica dóbr zaborowskich.

Po śmierci Leona Goldstanda majątek należał do jego córki, Janiny Górskiej, która wraz z mężem mieszkała tu do roku 1939. Po wybuchu wojny wyjechała do Anglii, a w pałacu stacjonowały wojska niemieckie. W roku 1945 dobra zaborowskie przeszły na własność państwa. Nowym właścicielem został zarząd Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Na parterze umieszczone zostały biura, a w oranżerii urządzono magazyn nawozów. W roku 1968 pałac, wraz z otaczającym go parkiem, przejęło Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich. Remont obiektu trwał kilka lat. W roku 1974 oddano do użytku "Dom Dziennikarza".

Dziś Pałac ponownie jest prywatny. Wraz z parkiem i stawami, znalazł się w rejestrze zabytków.

O miejscowości

Od 1998 roku administracyjnie wieś sołecka Zaborów leży w gminie Leszno, w powiecie warszawskim zachodnim, ok. 30 km na zachód od centrum Warszawy przy południowej granicy i w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego. Miejscowość położona jest na dawnym Trakcie Królewskim z Warszawy do Sochaczewa w miejscu, gdzie skarpa wysokiego tarasu rozcięta jest niewielką doliną erozyjną.

W 1966 rozpoczęto, a w 1971 zakończono pierwszą rozbudowę przedwojennego budynku zaborowskiej szkoły. W 1985 roku na szkolnym skwerze stanął kamień z napisem: "*Pamięci naszych bliskich i nieznanym rodaków, którzy w latach 1943-44 cierpieli i umierali katowani przez hitlerowców w tutejszej szkole poświęca miejscowe społeczeństwo.*"

3 listopada 1983 roku do Polski przyjechała po raz drugi Matka Teresa z Kalkuty wraz z czterema siostrami (2 Hinduski, Niemka i Angielka), aby otworzyć w Zaborowie dom swojego zgromadzenia. Dom Zgromadzenia Sióstr Misjonarek Miłości mieści się w Feliksowie, przy ul. Stołecznej 141. Jest to dom formacyjny, w którym przebywa około 40 misjonek. W 2002 odbyła się renowacja kościoła i plebanii, a po remoncie i modernizacji drogi nr 580 w latach 2005-2007 w Zaborowie powstało rondo.

Zabytki i placówki kultury

- Biblioteka Publiczna Gminy Leszno Filia w Zaborowie (ul. Stołeczna 182, 05-083 Zaborów, tel.: 22 725 97 66)
- Kościół pw. św. Anny w Zaborowie (parafialny, wzniesiony w 1791 roku w miejscu wcześniejszych świątyń)
- Zespół pałacowy Goldstandów (z II połowy XIX w., park z I poł. XIX w. w stylu francuskim, dalej przechodzący w park krajobrazowy - znajduje się w nim kilka drzew pomnikowych; zajmuje powierzchnię 9,6 ha, w tym 0,77 ha wód)
- Czworaki z I poł. XIX w.
- Zespół folwarczny z przełomu XIX/XX w.
- Oficyna.

Szlaki

Szlak pieszy:

Południowy Szlak Krawędziowy (niebieski): Dąbrowa Leśna – uroczysko Łuża – Góra Ojca – Laski – Lipków – Mały Truskaw – Wyględy Górne – Zaborów – Leszno – rezerwat „Karpaty” – rezerwat „Nart” – Granica – Kampinos (49,8 km); www.kampinoski-pn.gov.pl

Kampinoski Szlak Rowerowy (zielony): Wólka Węglowa – Brochów – Dziekanów Leśny – Wólka Węglowa (144,5 km); www.kampinoski-pn.gov.pl

Warszawska Obwodnica Turystyczna (czerwony): PKP Modlin – Suchocin – Lasy Chotomowskie – PKP Chotomów – PKP Wieliszew – Nieporęt – Dąbkowizna – Zamostki Wólczyńskie – PKS Struga – PKP Zielonka – PKP W-wa Rembertów – Warszawa Międzylesie Centrum Zdrowia Dziecka – Pod Zagórzem – Białek – PKS Mładz – Meran – PKP Pogorzelska Warszawska – Biała Góra – Jezioro Czarne – PKS Otwock Wielki – PKS Góra Kalwaria – uroczysko Nowinki – PKP Zalesie Górne – Biele – PKP Runów - PKS (MZK) Magdalenka - Las - Derdy - PKS Paszków - Chlebów - Popówek - Na Dębaku - uroczysko Żółwin - rezerwat im. Hryniewieckiego - WKD Podkowa Leśna - Rokitno - PKS Zaborów (189,6 km); www.otwock.pttk.pl

Baza sportowo-rekreacyjna

Na terenie Zespołu Szkół Publicznych w Zaborowie znajduje się ogólnodostępne boisko sportowe o sztucznej nawierzchni; ul. Stołeczna 182, tel.: 22 725 97 16.

Zespół Sportowo-Rekreacyjny w Lesznie, ul. Szkolna 10, 05-084 Leszno, tel.: 22 725 81 74.

Walory naturalne

Zaborów położony jest na Nizinie Mazowieckiej na Równinie Łowicko-Błońskiej na Mazowszu. Wieś znajduje się na krawędzi wysokiego tarasu rozciętego tu doliną erozyjną, w której znajdują się liczne stawy. Dolina wyżłobiona została przez jeden z dopływów Kanału Zaborowskiego w dorzeczu Wisły. Wieś położona jest na skraju Puszczy Kampinoskiej w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego. Najbliższe rezerваты przyrody w obrębie Kampinoskiego Parku Narodowego to Rezerwat Debły, Kalisko i Zaborów Leśny.

Rezerwat Debły - obszar ochrony ścisłej od 1977 roku; pow. 325,98 ha. Fragment południowego pasa wydmowego z klasyczną parabolą Nartowej Góry oraz południowego pasa bagiennego z częścią kotliny Debły. Bory mieszane, grądy niskie i łągi olszowe. Na Grabowym Grądzie zgrupowanie 28 Ławskich Dębów, okazałych dębów szypułkowych o obwodzie 200-470 cm. Stanowisko bluszczu pospolitego. Bogate runo łągowe: niecierpek pospolity, ziarnopłon wiosenny, kruszczyk szerokolistny, kopytnik, szczyr trwały, śledziennica skrętolistna. Ostoja: łosi, dzików, sarn, bobrów, borsuków, lisów i ptaków drapieżnych.

Rezerwat Kalisko - ochrona ścisła od 1977 roku; pow. 119,45 ha. Fragment większej kotliny na południowym pasie bagiennym. Rozległe łąki, turzycowiska, łożowiska, olsy i łągi olszowe, roślinność szuwarowa na torfowisku niskim. Ostoja łosi i dzików, żerowiska ptactwa wodnego, błotnego: krzyżówki, bąka, bączka, rycyka, bekasa kszyka, brodzca piskliwego i krwawodziobego, czajki, czarnego bociana, żurawia i drapieżników: myszołowa, jastrzębia, sokoła pustułki, sowy błotnej.

Rezerwat Zaborów Leśny - ochrona ścisła od 1959 roku; pow. 90,60 ha. Tereny wydmowe i bagienne. Na parabolicznych wydmach rośnie bór sosnowy świeży i mieszany, u ich stóp urodziwe uroczysko "Park" z grądem wilgotnym i fragmentami olsów, sąsiadujące z turzycowiskami Trzech Włók, zarastających łożami i olszyną. Na wydmie - Mogiła Powstańców Styczniowych 1863 roku. Na południowym skraju, obok leśniczówki, skupisko pomników przyrody: dębów szypułkowych i lip drobnolistnych. Ostoja zwierzyny, m. in. łosia i żurawia. Od 1980 roku na dawnych stawach rybnych bytują bobry.